

PANNON EGYETEM

TÖBBNYELVŰSÉGI NYELVTUDOMÁNYI DOKTORI ISKOLA

KÉPZÉSI TERV

TDHT döntés időpontja: 2024. április 12.

Hatálybalépés időpontja: 2024. április 15.

Érvényesség: visszavonásig

Felelős: Dr. Navracsics Judit, TDHT elnök, doktori iskola vezető

Tartalom

1. Képzési terv	2
2. A Doktori Iskolában megszerzendő/megszerezhető kreditpontok.....	3
3. Minimum publikációs elvárások a doktori fokozat megszerzéséhez:	10
4. Oktatási lehetőségek	10

1. Képzési terv

A Többsnyelvűségi Nyelvtudományi Doktori Iskola létrehozásának egyik célja, hogy teret nyújtson olyan kutatásoknak, amelyek a többsnyelvűséget természetes folyamatnak mutatják. Magyarország európai viszonylatban is lemaradást mutat a többsnyelvűség terén.

Az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának R (82) 18. számú ajánlásában felszólította az EU-tagállamok kormányait, hogy

- tegyék meg a szükséges lépéseket egy hatékony európai információcsere-rendszer létrehozásához, amely a nyelvtanulás, a nyelvtanítás és a kutatás valamennyi területével foglalkozik;
- lehetőség szerint biztosítsák, hogy váljanak képessé más emberek életének és gondolkodásának, valamint kulturális örökségének átfogóbb és mélyebb megértésére;
- támogassák mindazon kutatási és fejlesztési programokat, amelyek hozzájárulnak olyan módszerek és tananyagok bevezetéséhez az oktatás minden szintjén, amelyek segítségével a tanulók szükségleteiknek megfelelő szintű kommunikatív kompetenciát sajátíthatnak el.

A Miniszteri Bizottság hangsúlyozta „az olyan konkrét tennivalók jelen és jövőbeni politikai jelentőségét, mint például a nyelvi választékkínálat bővítése és a nyelvtanulás intenzitásának növelése a pán-európai többsnyelvűség előmozdítása érdekében“, és felhívta a figyelmet a tanulmányi kapcsolatok és cserék továbbfejlesztésének, valamint az új kommunikációs és információs technológiák által nyújtott lehetőségek teljes kiaknázásának fontosságára.”

Az Európa Tanács megbízásából készült és 2012 júniusában publikált speciális „*EUROPEANS AND THEIR LANGUAGES*” című Eurobarometer 386 tanulmány eredményei szerint az EU az európai nyelvi sokféleség megőrzésére törekszik, szorgalmazza ezen nyelvek anyanyelvként való megismerését, valamint minden európai polgárt arra bátorít, hogy anyanyelvén kívül még legalább két másik nyelven tudjon a mindennapok szintjén kommunikálni az európai integráció biztosítása érdekében. A felmérés rámutat, hogy ezen célkitűzésekkel (legalább egy idegen nyelv ismeretével) az európai polgárok 84%-a egyetért. A megkérdezettek 77%-a tartja a nyelvtanítás és a nyelvi készségek fejlesztését nyelvpolitikai prioritásnak. Azt a hosszútávú EU-s elképzelést azonban, hogy minden európai polgár legalább két idegen nyelvet ismerjen az EU csupán 8 tagállamában tudták ezidáig megvalósítani, és Magyarország sajnos nincsen köztük.

Doktori képzésünk indításával azt szeretnénk elérni, hogy Magyarországon – és nemzetközi viszonylatban is – nőjön a gazdaságban, iparban és a felsőoktatásban azoknak a magasan képzett szakembereknek a száma, akik értik, ismerik a több nyelven való működés alapjait, ismérveit, módjait és hatékonyságát. Ezáltal

sikeresebbé és hatékonyabbá tehetjük a munkahelyi kommunikációt a multinacionális cégeknél, amely a gazdasági siker záloga is lehet.

Doktori iskolánkba olyan jelentkezőket várunk, akik kutatásokat szeretnének végezni a többnyelvű személyre és többnyelvű közösségekre vonatkozóan, valamint olyan nyelvtanárokat, akik tudományos kutatással szeretnének hozzájárulni a nyelvtanítás és nyelvtanulás megújításához, azok vonzóbbá és hatékonyabbá tételéhez.

A képzésünkben a többnyelvűség mint tudományos diszciplína jelenik meg, a nyelvek nincsenek leszűkítve nyelvcsaládokra, meghatározott nyelvekre. Kutatási témák csak olyan nyelveken folyhatnak, amelyeket a doktorandusz és témavezetője is beszél. Kutatás vezetését csak akkor vállalhat egy témavezető nyelvismeret nélkül, ha a vizsgálat a társadalmi többnyelvűségre vonatkozik (pl. nyelvpolitika, nyelvi jogok, nyelvtervezés).

Képzésünket 3 fő profil jellemzi, a képzésre jelentkezők ezek közül választhatnak:

- **egyéni többnyelvűség:** a többnyelvűség pszicholingvisztikája (nyelvelsajátítás, nyelvi fejlődés, többnyelvű feldolgozás, nyelvvesztés, nyelvelsajátítás és életkor);
- **társadalmi többnyelvűség:** a többnyelvűség szociolingvisztikája (nyelvi kisebbségek, identitás);
- **iskolai többnyelvűség:** a többnyelvűség elérése instrukcionált körülmények között, második, harmadik stb. nyelvek tanítása, a nyelvtanuló variabilitása).

A kiválasztott profil teljesítése a 6 felkínált modul tárgyaiból kiválasztva lehetséges, a doktorandusz és a témavezető szabad választása, mely tárgyakat veszi fel a doktorandusz. A lényeg, hogy a doktorandusz kutatási témájának megfelelően, a kutatási célját leginkább kielégítő elméleti ismeretek megalapozásával sikeres, újdonságokat tartalmazó doktori disszertáció szülessen.

2. A Doktori Iskolában megszerzendő/megszerezhető kreditpontok

A végbizonyítvány (abszolutórium) kiállításának feltétele:

- az előírt 240 kreditpont megszerzése:
 - o első 4 félév: tanulmányi és kutatómunkáért: 96 kr.
 - o második 4 félév: kutatómunkáért: 60 kr. és publikációkért: 84,
- sikeres komplex vizsga a 4. félév után,
- a költségtérítési-befizetési és más fizetési hátralék rendezése.

I. Kurzusok:									Összkredit
Szemeszter Kurzusok	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
Közös alapozó kurzusok	8 (2x4)	8 (2x4)	4	4					24
Modulok kurzusai	9 (3x3)	9 (3x3)	9 (3x3)	9 (3x3)					36
A kurzusokért szerezhető összes kredit									60
II. Kutatás:									
Kutatószemimárium			12	12	12	12	12	12	72
Évvégi beszámoló		6		6		6		6	24
Kutatásért járó összes kredit									96
III. Publikációk:									min. 84
Q1, Q2 folyóiratcikk, vagy tanulmány angolul									16
Q1, Q2 folyóiratcikk, vagy tanulmány anyanyelven									12
Q3, Q4 vagy nemzetközi lektorált folyóiratcikk, vagy tanulmány angolul									14
Q3, Q4 vagy nemzetközi lektorált folyóiratcikk, vagy tanulmány anyanyelven									10
Recenzió angolul									6
Recenzió anyanyelven									4
Nemzetközi konferencián tartott előadás angol nyelven									8
Nemzetközi konferencián tartott előadás anyanyelven									6
Hazai konferencián tartott előadás angol nyelven									4
Hazai konferencián tartott előadás anyanyelven									2
Poszterelőadás nemzetközi konferencián angol nyelven									6
Poszterelőadás hazai konferencián anyanyelven									4
Oktatás									4

A „képzési és kutatási” szakaszban (1.-4. félév) a doktoranduszok számára hirdetünk közös kurzusokat (4 kr./kurzus), és ezeken kívül minden doktorandusznak lehetősége van a felkínált tárgyakból felvenni azokat (félévenként 3 kurzus/3 kr.), amelyek a kutatási témájukkal leginkább harmonizálnak. A tárgyak kiválasztása és felvétele a doktorandusz és a témavezető közös döntése. Az első négy félévben 96 kreditet kell teljesíteni. Kreditek a tanulmányi és a kutatási munkáért szerezhetők.

Doktori képzésünkön mind a kötelező, mind a választható kurzusok óraszámja 10 óra/félév, amelyek tömbösítve, egy vagy két oktatási napon kerülnek megtartásra. Az oktatási napok – tekintettel a képzés nappali jellegére – hétköznapi napokra vannak meghirdetve.

A 4. félév végén a doktorandusz komplex vizsgát tesz (részletek *A komplex vizsga általános elvei és szabályai* c. dokumentumban). A komplex vizsgától számított 3 éven belül a disszertációt be kell nyújtani.

A „kutatási és disszertációs” szakaszban (5.-8. félév) a doktorandusz erőteljesen dolgozik a kutatásán, disszertációján. Krediteket a kutatói szemináriumokon (félévenként 2 kurzus, 12 kredit) és az év végi kutatási beszámolóért (évenként 6 kredit) lehet szerezni.

A képzés modulszerű, minden egyes modulnak van egy, esetleg két modulvezetője, aki azért felel, hogy a modulon belül megfelelő számú és kreditértékű tárgy legyen elérhető a doktorandusz számára.

A képzés angol nyelven folyik, a tantárgyfelelős oktatók a szakma nemzetközileg elismert, jeles kutatói.

Modul	Vezető
A többnyelvűség kutatómódszertana / Research methodology of multilingualism	Csernicskó István, DSc, PhD, habil
A többnyelvűség neurolingvisztikája / Neurolinguistics of multilingualism	Csépe Valéria, DSc, PhD, habil
Többnyelvű fejlődés / Multilingual development	Anat Stavans, PhD, habil
A nyelvtanítás többnyelvű megközelítése / Multilingual approaches to language teaching	Ulrike Jessner-Schmid, PhD, habil
Többnyelvű nyelvi feldolgozás / Multilingual processing	Navracsics Judit, DSc, PhD, habil
Többnyelvűség a társadalomban / Multilingualism in the society	Ulrike Jessner-Schmid, PhD, habil

Valamennyi doktorandusz számára közös kurzusok (4 kredit/kurzus)

- **Neurolinguistics of Multilingualism – A kétnyelvűség neurolingvisztikája** (Csépe Valéria). A kurzus célja, hogy átfogó képet adjon a nyelvek reprezentációjáról az emberi agyban. Az idegtudomány módszereibe történő bevezetésre épülve azon vizsgálatok eredményei kerülnek bemutatásra, amelyek a nyelv(ek) elsajátításának, fenntartásának és felejtésének, valamint a két- és többnyelvűek által beszélt nyelvek interakcióinak idegrendszeri folyamatait tárták fel. A kurzus egy jelentős részét képezi e kutatási terület elméleteinek és kísérleti módszereinek megismertetése. A többnyelvűségre vonatkozó eredményekre épülő idegtudományi modellek megismerése hozzájárul a többnyelvűség neurális mechanizmusainak megértéséhez.
- **Multilingual development – Többnyelvű nyelvi fejlődés** (Anat Stavans). A modul az újonnan tanult nyelvek fejlődésének aspektusaival foglalkozik. A második nyelvsajátítás klasszikus kutatási hagyományától a kétnyelvű (szimultán és konszekutív) elsajátításon keresztül a szintén szimultán és konszekutív többnyelvű nyelvi fejlődésig. Olyan elméleti kérdéseket részletez, mint pl. a többnyelvűség és az életkor, az érzelmi hozzáállás és a motiváció a többnyelvű nyelvsajátításban, valamint a multikompetencia fogalma.
- **Multilingualism in the society – minority issues – Többnyelvűség a társadalomban – kisebbségi kérdések** (Ulrike Jessner-Schmid). A modul olyan témákkal foglalkozik, mint a modern és történeti többnyelvűség, az angol nyelv szerepe Európában és a világban, a többnyelvűség kutatásának szociolingvisztikai tényezői, kisebbségi nyelvhasználati kérdések, az identitás kérdése, a szocio- és pszicholingvisztikai összefüggések a többnyelvűségben (pl. nyelvvesztés).
- **Multilingual approaches to language teaching** (Ulrike Jessner-Schmid). A modul a dinamikus rendszerek elméletén alapuló használatalapú nyelvészeti megközelítést veszi alapul a nyelvtanításban és a nyelvtanulásban. Rávilágít arra, milyen tényezők játszhatnak szerepet a sikeres nyelvtanulásban és nyelvtanításban.
- **Multilingual processing – Többnyelvű nyelvi feldolgozás** (Navracsecs Judit). A modul megismerteti a hallgatókat azzal, miként történik egyszerre több nyelv feldolgozása: hogyan értjük meg a beszédet, hogyan hozzuk azt létre, és miben különbözik a többnyelvű feldolgozás az egynyelvűtől. Foglalkozunk azzal, hogy miként szelektál a beszélő a nyelvei között, és hogyan történik a nyelvek közötti váltás.
- **Research methodology – Kutatásmódszertan** (Bátyi Szilvia). A modul áttekintést ad a többnyelvűség és második/többedik nyelvsajátítás kutatásának módszertanáról. Bemutatjuk az empirikus kutatás folyamatát a kísérletes kutatást vezető kutatók által megírt, eredeti kutatásokat bemutató cikkeken keresztül. Párhuzamos szemináriumokon mutatjuk be a gyakorlati tapasztalatokat, amelyek során a hallgatók megismerkednek a lehetséges

módszerekkel, eszközökkel, adatgyűjtési lehetőségekkel és a feldolgozási folyamatokkal: pl. kísérlet felépítéséhez alkalmas számítógépes programokkal (pl. E-Prime), beszédanalízissel (pl. PRAAT), adatmanipulációval (pl. MS Excel), a nyelvi távolság kalkulációjával (pl. GABMAP) és statisztikai elemzéssel (pl. SPSS, R). Megismertetjük a kutatási beszámoló elkészítésének lényegét jó és rossz gyakorlati példákon keresztül.

A kötelező kurzusok alapjai a komplex vizsgára való felkészülésnek. A kurzusokat elvégzett hallgatók tudása:

- ismeri a többnyelvűség neuro- és pszicholingvisztikáját, a többnyelvűvé válás lehetőségeit és menetét, a kognitív hatását, a több nyelv egyidejű feldolgozását, a többnyelvűség társadalmi vonatkozásait és iskolai vonatkozásait, a többnyelvűség kutatási módszereit.
- képes önálló véleménynyilvánításra, saját nézet kialakítására, segítséget nyújtani, tanácsot adni a többnyelvűség alapvető kérdéseiben, statisztikai elemzéseket végezni.
- attitűdje pozitív a megoldandó kérdésekben, keresi a megoldásokat, megkönnyíti az egynyelvű környezetben élő többnyelvűek nyelvi és kommunikációs problémáinak megoldását egyéni, társadalmi és iskolai szinten is.

A Kutatószeminárium c. tárgyat (12 kredit) a témavezető tartja, és minden olyan tevékenység, konzultáció beleszámít, amit a doktorandusz és a témavezető a kutatásnak és a disszertáció írásának, valamint publikációk, konferencia előadások készítésének dedikál. Közzétettünk a hallgatók számára a honlapon egy javasolt haladási menetet, ez segítséget nyújt a témavezetőnek is annak megítélésében, hogy jár-e a hallgatónak a 12 kredit.

A kutatószemináriumot elvégző doktorandusz

- ismeri a kutatási témájához köthető jelentősebb és legfrissebb hazai és nemzetközi szakirodalmat, az etikus kutatás alapelveit;
- képes önálló kutatásra, a szakirodalom kritikus olvasására, saját nézet kialakítására; a saját nézet melletti meggyőző érvelésre;
- attitűdje a kutatáshoz pozitív, etikusan jár el mind a kutatás, mind pedig a publikációi írásában.

Az évvégi kutatási beszámolókból a doktorandusz előre elkészített ppt segítségével bemutatja a kutatásához szükséges szakirodalmi ismereteit, amelyeket az adott évben sajátított el. Előterjeszti az eredményeket, bemutatja, hol tart a kutatása. Beszámol az adott évben történt konferencia-szerepléseiről, illetve publikációiról. A 6 kredit annak a doktorandusznak jár, aki e 3 témát kifejti az évvégi beszámolóban.

Választható kurzusok (3 kredit/kurzus, összesen választandó: 12 kurzus (3/félév), teljesítendő: 36 kredit)

Egyéni többnyelvűség témakör és témakiírásai:

- The multilingual brain – A többnyelvű agy (Sáry Gyula, Szegedi Tudományegyetem, Pannon Egyetem)

- Infant bi- and multilingualism – Gyermekkorai két- és többnyelvűség (Navracsics Judit, Pannon Egyetem)
- Bilingual speech production – Kétnyelvű beszédprodukció (Navracsics Judit, Pannon Egyetem)
- The bilingual mental lexicon – A kétnyelvű mentális lexikon (Navracsics Judit, Pannon Egyetem)
- Code-switching – Kódváltás (Margaret Deuchar, Pannon Egyetem, University of Cambridge)
- Brand names in the mind (Kovács László, Pannon Egyetem)
- Narrative development (Anat Stavans, Pannon Egyetem, Beit Berl College)
- Language attrition – Nyelvromlás (Bátyi Szilvia, Pannon Egyetem)
- Linguistic statistics – Nyelvészeti statisztika (Bátyi Szilvia Pannon Egyetem)
- Neuroimaging procedures – Képalotó eljárások (Sáry Gyula, Szegedi Tudományegyetem és Pannon Egyetem)
- Quantitative and qualitative methods – Kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek (Bátyi Szilvia, Pannon Egyetem)
- Academic writing (Marjolijn Verspoor, Pannon Egyetem)
- Psycholinguistic approaches to Second Language Acquisition (Kovács Gábor, NKE)
- Bilingual written word recognition – Kétnyelvű írott nyelvi szöfelismerés (Navracsics Judit)
- The neurocognitive background of language – A nyelv neurokognitív háttere (Varga Vera)

Társadalmi többnyelvűség témakör és témakiírásai:

- Language maintenance – Nyelvmegtartás (Ulrike Jessner-Schmid, Pannon Egyetem)
- Language variation and change – Nyelvi változatosságok és nyelvi változás (Csernicskó István, Pannon Egyetem)
- Intercultural communication – Interkulturális kommunikáció (Hortobágyi Ildikó, Pannon Egyetem)
- Multilingualism with English – Az angol nyelv a többnyelvűségben (Ulrike Jessner-Schmid, Pannon Egyetem)
- Contact linguistics – Kontaktnyelvészet (Forintos Éva, Pannon Egyetem)
- Multilingualism and business communication – Többnyelvűség és üzleti kommunikáció (Kovács László, Pannon Egyetem)
- Intra-language variability (Parapatics Andrea, Pannon Egyetem)

- Sociodialectology – Szociodialektológia (Parapatics Andrea, Pannon Egyetem)
- Minority languages – Kisebbségi nyelvek (Csernicskó István, Pannon Egyetem)
- Dialectal differences – the Case of English (Szentgyörgyi Szilárd, Pannon Egyetem)
- Language and identity – Nyelv és identitás (Navracsics Judit, Pannon Egyetem)
- Linguistic landscape – Nyelvi tájkép (Bátyi Szilvia, Pannon Egyetem)
- Qualitative and quantitative research methods – Kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek (Bátyi Szilvia, Pannon Egyetem)
- Linguistic statistics – Nyelvészeti statisztika (Bátyi Szilvia, Pannon Egyetem)

Iskolai többnyelvűség témakör és témakiírásai:

- Instructed foreign language teaching – Instrukcionált idegennyelv- oktatás (Marjolijn Verspoor, Pannon Egyetem)
- Variations in multilingual development – A többnyelvű fejlődés változatosságai (Marjolijn Verspoor, Pannon Egyetem)
- The dynamics and complexity in the development of multilingual learning – A többnyelvű tanulás dinamikája és komplexitása a fejlődés során (Ulrike Jessner-Schmid, Pannon Egyetem)
- Dynamic usage-based approach to foreign language teaching – A dinamikus használatalapú módszer az idegennyelv-oktatásban (Marjolijn Verspoor, Pannon Egyetem)
- Language testing, language assessment – Nyelvi tesztelés, nyelvtudásszint-mérés (Fábián Gyöngyi, Pannon Egyetem)
- Intercultural communication – Interkulturális kommunikáció (Hortobágyi Ildikó, Pannon Egyetem)
- Multilingualism with English – Az angol nyelv a többnyelvűségben (Ulrike Jessner-Schmid, Pannon Egyetem)
- Language teacher cognition (Fábián Gyöngyi, Pannon Egyetem)
- Qualitative and quantitative research methods – Kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek (Bátyi Szilvia, Pannon Egyetem)
- Language teacher cognition – A nyelvtanár kognitív jellemzői (Fábián Gyöngyi, Pannon Egyetem)

A választható kurzusok a hallgatók orientáltságának megfelelően részletesebben kidolgozott anyagokkal és témákkal mélyítik el a tudást, a disszertáció témájához illeszkedve. A választható kurzusokhoz tartozó kötelező szakirodalmak közül

választunk ki a képzési alprogramokkal harmóniában levő szakirodalmat, amely a komplex vizsga melléktárgyára való felkészülést biztosítja a hallgatók számára. Mindhárom alprogram hallgatói számára azonos mennyiségű szakirodalom elolvasását írjuk elő (cca. 7-900 oldal). A végleges szakirodalomlistákat a TNYDI oktatói közösen alakítják ki, a doktori iskola titkára az aktuális félév kezdetén a komplex vizsgázni köteles hallgatók számára megküldi. A hallgatók:

- ismerik az egyéni, társadalmi és iskolai többnyelvűség legfontosabb témaköreit, az azokra vonatkozó kutatásokat, nézeteket, modelleket.
- képesek a saját kutatásukra vonatkozó nézetek és irányzatok önálló feldolgozására, elemzésére, a kritikus gondolkodásra.
- attitűdjükben a többnyelvűséget támogatják, elfogadottá teszik, a nem elfogadó nézetekre hatást gyakorolnak.

3. Minimum publikációs elvárások a doktori fokozat megszerzéséhez:

- 3 hazai vagy nemzetközi konferenciaelőadás
- 3 angolul vagy anyanyelven írt publikáció (min. 10 oldal) lektorált folyóiratban
- 1 idegennyelvű, elsőszerezős, lektorált könyvfejezet vagy nemzetközi folyóiratban megjelent cikk (min. 10 oldal)

4. Oktatási lehetőségek

Oktatási tevékenységet az a hallgató végezhet, akinek a témavezetője javasolja. Az oktatási tevékenység kiterjedhet BA vagy MA kurzusok résztémáinak oktatására. Az átlagon felüli nyelvtudással és nagyon jó kiejtéssel rendelkező hallgatók taníthatnak angol nyelv és stílusgyakorlatot, kommunikációt írásban és szóban, illetve lektorátusi órákat láthatnak el egy egész félév folyamán. A megtartott órákat minden esetben a Neptunban kell regisztrálni.